

2. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED VE GENÇLİK

Neler Öğreneceksiniz?

- Kur'an-ı Kerim'de gençlerle ilgili ayetleri,
- Hz. Muhammed'in gençlik yıllarındaki erdemli davranışları,
- Hz. Muhammed ile genç sahabiler arasındaki iletişimi,
- Bazı genç sahabilerin öne çıkan özellikleri,
- Âl-i İmrân suresi 159. ayette verilen mesajları.

2. ÜNİTE Hz. MUHAMMED VE GENÇLİK

Ünitemize Hazırlanalım

1. Gençlerin topluma kazandırılmasında dini metinlerin nasıl bir fonksiyonu olabilir?
2. Bir toplumda gençlerin saygın bir konumda olmalarını sağlayan temel ahlaki davranışlar neler olabilir?
3. Hz. Peygamber, İslam'ın ilk yıllarında büyük fedakarlıklar gösteren genç sahabelerle nasıl bir iletişim kurmuş olabilir?
4. Örnek şahsiyetleriyle ön plana çıkan genç sahabelerden hangilerini biliyorsunuz?
5. Hz. Peygamber, İslam'ı kısa sürede geniş kitlelere ulaştırmada nasıl bir iletişim tarzı benimsemiş olabilir?

1. KUR'AN-I KERİM'DE GENÇLER

Peygamberler; gençlik dönemlerinde, erdemli davranışlarıyla içinde yaşadıkları topluma örnek olmuşlardır.

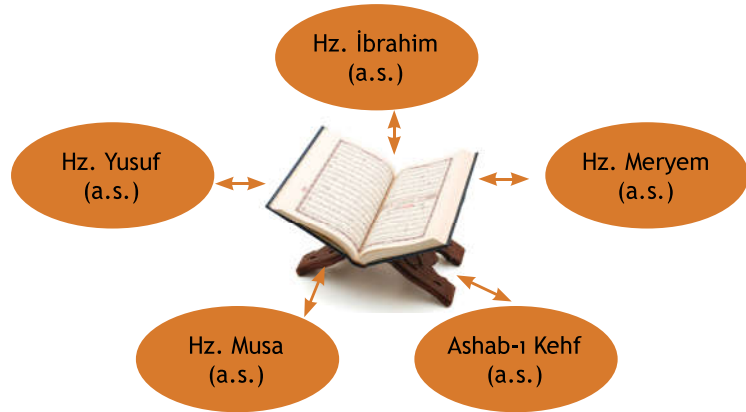
Gençlik; çocukluk ve erişkinlik arasında yer alan gelişme ve bağımsız yaşamaya hazırlanma ile birlikte bedensel, toplumsal ve ruhsal olgunlaşma dönemidir.¹

Kur'an-ı Kerim'de gençlerle ilgili övgü dolu sözler yer almakta ve onların itina ile yetiştirilmelerinin önemi vurgulanmaktadır.² İslam'ın tebliğ edildiği ilk yıllarda da gençler, dinî, ilmî, askerî, idari, siyasi, sosyal alanlarda çok önemli görev ve sorumluluklar üstlenerek önemli devlet görevlerinde bulunmuşlardır.

Kur'an-ı Kerim'de varlığı anlamlandırma gayreti içerisinde bir genç olarak Hz. İbrahim (a.s.) örnek verebilir. En'âm suresinin 76-79. ayetlerinde “Gece bastırınca; bir yıldız görmüş: Bu mu benim Rabb'im? demiş. O, batınca da: Ben, batanları sevmem, demişti. Sonra ayı doğarken görünce:

1 Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı, s. 13.

2 bk. Nûr suresi, 59. ayet.

Görsel 2.1: Kur'an-ı Kerim'de gençlik hallerinden bahsedilenlerden bazıları

“Gece bastırınca; bir yıldız görmüş: Bu mu benim Rabb'im? demiş. O, batınca da: Ben, batanları sevmem, demişti. Sonra ayı doğarken görünce:

Bu mu benim Rabb'im? demiş. O da batınca: Eğer Rabb'im beni hidayete erdirmeseydi; muhakkak sapanlar güruhundan olurum, demişti. Sonra güneşi doğarken görünce: Bu mu benim Rabb'im? Bu daha büyük demiş. Ama batınca: Ey kavmim, ben sizin şirk koştuğunuz şeylerden uzayım, demişti. Doğrusu ben, gerçekten yüzümü bir muvahhid olarak gökleri ve yeri yaratana çevirdim ve ben, müşriklerden değilim.” şeklinde Hz. İbrahim'in (a.s.) teffekürü anlatılır.

Görsel 2.2: İnsan, yüce bir varlığa inanma eğilimiyle dünyaya gelir.

Gençler, içinde buldukları gelişim döneminin özellikleri sebebiyle mevcut sosyo-kültürel yapıyı, değerleri tenkit etmeye ve sorgulamaya meyilli olurlar. Örneğin, Ashab-ı Kefh, putperest bir kavmin içinde olmalarına rağmen Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanmış, bu inançlarını açıkça dile getirerek içinde buldukları topluma karşı çıkmışlardır. İnançlarından ötürü taşlanarak öldürülmekten veya dinlerini zorla değiştirmekten kurtulmak için mağaraya sığınmışlardır. Kur'an-ı Kerim'de bu gençlerin Allah'a (c.c.) iman konusunda toplumlarından farklı bir sağduyuya sahip olduklarına işaret edilmektedir. Bu yüzden Kur'an'da bu gençlerden “Rab'lerine inanmış gençler” şeklinde söz edilmektedir.³

Düşünelim-Konuşalım

Ashab-ı Kefh gençlerinin yerinde siz olsaydınız, inancınız doğrultusunda ne yapardınız ?

Kur'an-ı Kerim'de gençler tasvir edilirken onların toplumsal olaylarla ilgilenen ve insanlara yardım eden yönlerine dikkat çekilmektedir. Örneğin Kur'an'da Hz. İbrahim'den (a.s.) bahsedilirken müşrik olan babasını Allah'ın (c.c.) birliği inancına çağırmasına, iyiliğe ve

3 bk. Kefh suresi, 13. ayet.

Ders Dışı Etkinlik

İffet modeli olarak Hz. Yusuf'un hayat hikâyesini Kuran-ı Kerim'den araştırınız.

yardıma yakın çevresinden başlamasına dikkat çekilmektedir.⁴ Ayrıca onun canını tehlikeye atarak kalplerdeki batıl inancı sarsmak amacıyla putları kırması⁵ da aynı amaca yöneliktir.

Kur'an-ı Kerim'de, genç şahsiyet modeli olarak Hz. Yûsuf (a.s.), Hz. Mûsâ (a.s.), Hz. Şuayb'ın (a.s.) kızları ve Hz. Meryem'den (a.s.) bahsedilmektedir.

Yusuf suresi, iffet ve sabır örneği olarak gösterilen bir gençten övgüyle bahseden ayetlerle örülüdür. Hz. Yusuf (a.s.), kendisine yapılan teklif karşısında iffetini koruyarak Rabb'ine sığınmıştır.⁶

Hz. Mûsâ (a.s.) ile Hz. Şuayb'ın (a.s.) kızları arasında geçen olayda da iffet ve hayâ örneklerini görmekteyiz. Hz. Musa (a.s.) su başında karşılaştığı genç bir kızın edep ve hayâsına⁷ aynı şekilde karşılık vermiştir.

İffet ve hayâ örneği bir diğer genç şahsiyet de Hz. Meryem'dir (a.s.).⁸ Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın onu üstün kıldığı⁹, en önemli vasfının ise iffet, hayâ, edep ve takva olduğu belirtilmektedir. Yine Kur'an-ı Kerim'de O'nun kendisini ibadete verdiği, en zor zamanlarda bile teslimiyetinden hiçbir şey kaybetmediği ifade edilmektedir.¹⁰

2. BİR GENÇ OLARAK HZ. MUHAMMED

Hz. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde sahip olduğu değerlerle içinde yaşadığı toplumda saygın bir yer edinmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğmadan önce babası, altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken de dedesi vefat etmiştir. Daha çok küçük yaşlardayken büyük acılar yaşayan Hz. Peygamber, dedesinin vasiyetiyle amcası Ebû Talib'in himayesinde yaşamaya başlamıştır. Ebû Talib ailesinin yakın ilgisine karşılık Hz. Peygamber ev işlerinde sorumluluk almış, kendisine verilen işleri hakkıyla yapmış, amcasına ve yengesine saygıda kusur etmemiştir. O, zaman zaman koyunlara çobanlık yapmak suretiyle evin dışındaki işlerde de ailesine yardımcı olmuştur.¹¹

Görsel 2.3: Hz. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde çobanlık yapmak suretiyle ailesine yardımcı olmuştur.

4 bk. Meryem suresi, 42-48. ayetler.

5 bk. Enbiya suresi, 58-67. ayetler.

6 bk. Yusuf suresi, 23-24. ayetler.

7 bk. Kasas suresi, 25. ayet.

8 Mehmet Emin Ay, Kuran'da Gençler ve Gençlik Değerleri, s. 33.

9 bk. Âli İmrân suresi, 42. ayet.

10 bk. Tahrim suresi, 12. ayet.

11 bk. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 46.

Hız. Muhammed (s.a.v.) gençlik yıllarında cahiliye kültürünü yansıtan panayırlara katılmaktan da kaçınmıştır. Hız. Peygamber ticari hayata ilk adımını amcası Ebû Talib ile atmış, dokuz yaşından itibaren ticaret kervanları ile Şam istikametindeki şehirlere gidip gelmeye başlamıştır. Ticaret sayesinde Hız. Peygamber, alışveriş usullerini, insanlarla iletişim kurma yollarını öğrenmiştir. Sosyal yönü gelişmiş, değişik ülkelerin insanlarını ve kültürlerini tanımıştır. Onun ticaretle uğraşması, başkasına yük olmamasını ve kendi alın teriyle kazancını temin etmesini sağlamıştır.

Hız. Peygamber İslam'dan önceki sosyal ve iktisadi hayatı iyileştirmeye yönelik bazı faaliyetlerde genç yaşına rağmen kendi iradesiyle bulunmuştur. Örneğin o, Mekke ve çevresinde ticari faaliyetlerle ilgili konularda güvensizlik ortamını önlemek amacıyla kurulan Hılfü'l Fûdûl'a isteyerek katılmıştır. Hız. Muhammed (s.a.v.), başta Ebû Cehil olmak üzere yabancı tacirleri ezme, kandırma ve çeşitli hilelerle mallarına el koymak isteyenlerin kötü davranışlarına engel olmaya çalışmıştır.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olmadan önceki arkadaşları ve dostları ahlakı düzgün, hatırı sayılır kimselerdi. Hız. Muhammed (s.a.v.) kötü alışkanlıklardan uzak durmuş, arkadaş çevresini de bu doğrultuda belirlemiştir.

Düşünelim-Konuşalım

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) genç yaşta Hılfü'l-fudûl'a (Erdemliler Topluluğu) katılmasında sahip olduğu hangi değerler ön plana çıkmış olabilir?

Listeleyelim

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından bazıılarını listeleyniz.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Hız. Peygamber, gençlik yıllarında Kâbe'nin tamirinde bulunmuş, Hacer'ül-Esved'in yerine konulması sırasında ortaya çıkan anlaşmazlığın giderilmesinde hakem olarak seçilmiştir.

Vefakar bir insan olan Hız. Muhammed (s.a.v.), kendisine emeği geçenleri de unutmamıştır. Örneğin amcası Ebû Talib'in yükünü hafifletmek için Hız. Ali'nin (r.a.) bakımını üstlenmiştir.

Hız. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde ölçülü ve dengeli tutuma sahip, sözü dinlenir, herkes tarafından sevilen ve takdir edilen, doğruluğundan ve samimiyetinden şüphe edilmeyen karaktere sahipti. Bu yüzdendir ki yaşadığı toplumda “el-Emin” (doğru, güvenilir) lakabı ile tanındı. Onunla peygamberlik öncesinde ticari ilişkilerde bulunanlar, çok iyi bir arkadaş olduğunu, hak hususunda zerre kadar sapmadığını söylemişlerdir. O; zayıfları korumuş, yoksulları himaye etmiş, genç yaşına rağmen haksızlığa karşı direnmiş ve bu gaye için risk almaktan çekinmemiştir.¹²

3. Hız. MUHAMMED VE GENÇLER

Hız. Muhammed (s.a.v.) gençlere öylesine candan ve şefkatli davranmıştır ki gençler onun etrafında pervane olmuştur.

Hız. Peygamber gençlere ayrı bir önem vermiştir. Çocukları hafife almamış, onlara yetişkin bir insana verdiği gibi selam vermiş¹³ ve böylece geleceğin gençlerine ne kadar önemli birer insan oldukları duygusunu yaşatmıştır. Onları hür düşünmeye, yararlı şeylerden çekinmeden istifade etmeye ve sonucu ne olursa olsun doğru bildiğini cesaretle ifade etmeye teşvik etmiş ve bu sayede onların kişilik sahibi olmalarını sağlamıştır.¹⁴

Hız. Muhammed (s.a.v.) gençlere öylesine candan ve şefkatli davranmıştır ki gençler etrafında pervane olmuş; ona yürekten bağlanmışlardır. İslam davasını öncelikle refah içerisinde yaşayan Mekke'nin nüfuzlu ailelerine mensup bu gençler omuzlamıştır.

İslam'ı yayma konusunda Hız. Peygamber'e asıl destek, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden gelmiştir. Mekke Dönemi'nde Müslüman olanlardan birkaç kişi, elli yaş civarında, birkaç kişi otuz beş yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise otuz yaşın altında bulunuyordu. Örneğin genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden Zeyd b. Hârise (r.a.) 15, Erkam b. Ebû'l-Erkam (r.a.) 19, Mus'ab b. Umeyr (r.a.) 20, Câfer b. Ebû Tâlib (r.a.) 22, ve Hız. Ömer (r.a.) 25 yaşlarında idiler.

Genç erkekler gibi genç kız ve hanımlar da İslam'ı ilk seçenler arasında yerlerini almışlardır. Hız. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi Fâtıma binti el-Hattâb (r.a.), Hız. Ebû Bekir'in (r.a.) kızları Esmâ (r.a.) ve Âişe (r.a.) bunların başında gelir. Bu gençlerin çoğu büyük çile ve fedakârlıklara katlanarak Hız. Peygamber'in safında yer almayı tercih etmişlerdir.

Hız. Muhammed (s.a.v.) İslam toplumunun şekillenmesinde, İslami değerlerin yaşanmasında ve yayılmasında gençlere büyük görevler vermiştir. Onların cesaret ve enerjilerinden gereği gibi yararlanmak için her şeyden önce gençlerin kendine güvenen, sağlam bir kişilik geliştirmelerine imkân sağlanmasını istemiştir. Zira Hız. Peygamber, gençlerin sorumluluk gerektiren en yüksek görevlere hazırlanmalarını, onların en tabii hakkı olarak görüyordu.

12 bk. Mustafa Fayda, “Muhammed”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 408-423.

13 bk. Buhârî, Kitabu'l-İsti'zan, 15.

14 bk. Hayati Hökeleli, “Hız. Peygamber'in Çocuk ve Gençlere Yaklaşımı”, s. 55.

Bundan dolayı gençlere özel ilgi gösteriyor ve görevler üstlenmeleri hususunda onları sürekli teşvik ediyordu. Bu manada o, 25 yaşında bir genç olan Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye öğretmen olarak göndermiş¹⁵, Muaz b. Cebel'i ise henüz 21 yaşında iken hem yönetici hem de öğretmen olarak Yemen'e tayin etmiştir¹⁶. Rumlarla savaşması için hazırladığı ordunun başına da 18 yaşında olan Üsâme b. Zeyd'i getirmiştir.¹⁷ Bu süreçte görev ve sorumluluğun bilincinde olan kumandanlar, alimler ve hakimler yetişmişse bu ancak Hz. Peygamber'in teşviki sayesinde olmuştur.

İlkeler Çıkaralım

Hz. Muhammed'in gençlerle olan iletişiminde ortaya koyduğu temel ilkeleri yazalım.

1.

2.

3.

4.

5.

Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlerin kendi ilgi alanlarında yetişmesine büyük önem vermiştir. Zeka ve kabiliyetine güvendiği gençler ilgi duydukları alanlarda görev almaya teşvik etmiştir.

Hz. Peygamber gençlerin ilim alanında yetişmesine önem vermiş; bazı gençleri o günün çok ihtiyaç duyulan yabancı dillerini öğrenmeye teşvik etmiştir. Vahiy kâtiplerini genellikle gençler arasından seçmiş; gençlerin fetvâ vermesine müsaade etmiş, ayrıca onlardan öğretmenler tayin etmiştir.

Hz. Peygamber genç sahabileri, çoğu yaşlı sahabilerden oluşan ordulara komutan tayin

etmiştir. Yine pek çok gazvede sancağı bizzat gençlere vermiştir. Örneğin Tebuk seferinde sancağı yirmi yaşlarındaki Zeyd bin Sabit'e (r.a.) vermiş, yine yirmi yaşlarında olan Usame bin Zeyd'i (r.a.) ise Suriye'ye göndermek üzere hazırladığı orduya komutan olarak tayin etmiştir. Hz. Peygamber Attab bin Esîd'i (r.a.) ise yirmi yaşlarında iken Mekke valisi tayin edip O'na maaş bağlamıştır.¹⁸

Hz. Peygamber erdemli davranış sergileyen gençleri methetmiştir. O, kıyamet gününde arşın gölgesi altında mutlu olacaklar arasında, gönlü Allah'a (c.c.) bağlı, Allah'a (c.c.) severek ibadet eden gençleri de zikretmiştir.¹⁹

Yorumlayalım

"Yedi sınıf insan vardır ki Yüce Allah kendi gölgesinden başka hiçbir gölge bulunmayan kıyamet gününde bunları kendi arşının gölgesinde muhafaza edecektir. Bunlar; adaletli devlet başkanı, Allah'a (c.c.) ibadet ederek temiz bir hayat içinde büyüyen genç, gönlü mescitlere sevgiyle bağlanmış olan namazı kılan kimse, Allah (c.c.) için seven ve bu sevgi ile birleşip bu sevgi ile ayrılan kişi, ... sağ elinin verdiği sadakayı sol eli bilmeyecek derecede gizli sadaka veren kişi, تنها yerlerde Allah'ı (c.c.) anıp gözleri yaş döken takvalı kişi."

(Buhârî, Zekât 16; Müslim, Zekât 91).

Yukarıdaki hadiste methedilen gencin hangi yönüne vurgu yapılmaktadır. Yorumlayınız.

15 Komisyon, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C I, s.248.

16 bk. Ebû Davud, Kitabu'l-Kada, 11.

17 Said Abdulazim, Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem (10 Yaş ve Üzeri), s.102.

18 bk. Mehmet Efendioğlu, "Sahâbe", TDV İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 491-500.

19 bk.Buhârî, Zekât 16; Müslim, Zekât 91.

4. BAZI GENÇ SAHABİLER

“Ashâbım gökteki yıldızlar gibidir...” Hz. Muhammed (s.a.v.)

(bk. Beyhakî, el-Medhal, s.164.)

Tevhid mücadelesinin ilk yıllarında genç sahabiler, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) yalnız bırakmamışlar ve her türlü zorluğa birlikte göğüs germişlerdir. Özellikle bazı genç sahabiler erdemli davranışlarıyla öne çıkmış ve sonraki nesiller için İslam ahlakının sembolü haline gelmişlerdir.

Bilge ve Kahraman Bir Genç: Hz. Ali (r.a.)

Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber’in amcası Ebû Talib’in en küçük oğludur. Mekke’de baş gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber, onu himayesine almıştır. Hz. Ali (r.a.), aynı zamanda Hz. Muhammed’in (s.a.v.) peygamberliğine ilk iman edenlerdendir.

Görsel 2.4: Hat Sanatıyla yazılmış “Hz. Ali (r.a.)” (Ayasofya Camii)

Mekkeli müşriklerin Müslümanlar üzerindeki baskı ve şiddeti gittikçe dayanılmaz bir hale gelince Hz. Peygamber, Medine halkının daveti üzerine hicret etmeye karar vermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz. Ali’yi (r.a.), kendisini öldürmeye gelecek müşrikleri oyalamak amacıyla Mekke’de bırakmıştır. O da geceyi Peygamber’in yatağında geçirerek onun evde olduğu kanaatini uyandırmıştır.

Hicretin beşinci ayında muhacirler ile ensar arasında yakınlık ve dayanışma sağlamak amacıyla kurulan muahat (kardeşlik antlaşması) sırasında Hz. Peygamber, Ali’yi (r.a.) kendisine kardeş olarak seçmiştir.

Hz. Ali (r.a.); Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve seriyyelere katılmıştır. Hz. Ali (r.a.), bu savaşlarda Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sancaktarlığını yapmış ve daha sonraları da büyük kahramanlıklar göstermiştir. Uhud’da ve Huneyn’de çeşitli yerlerinden yara almasına rağmen Hz. Peygamber’i bütün gücüyle korumuştur. O, Hayber’de seferin zafere sonuçlanmasında büyük katkı sağlamıştır.²⁰

Bilgi Kutusu

Muahat: Hicretten sonra Hz. Peygamber’in, Mekke’den hicret eden Muhacirlerle Medineli Ensardan olan Müslümanlar arasında yapmış olduğu kardeşlik antlaşması. Bu antlaşma ile Mekke’deki mallarını bırakıp tamamen yoksul durumda kalan Müslümanlar, Medine’deki din kardeşlerinin yardımıyla yoksulluktan kurtulmuşlardır. Medineli Müslümanlar, evlerine, tarlalarına, paralarına muhacirleri ortak etmişlerdir. Hz. Peygamber, Medine’ye geldiklerinde Mekkeli muhacirlerle Ensar arasında muahat yapmıştır.*

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 242.)

²⁰ bk. Ethem Ruhi Fiğlalı, “Ali”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 371-374.

Hız. Ali (r.a.), Hız. Peygamber'e kâtiplik ve vahiy kâtipliği yapmış, Hudeybiye Antlaşması'nı da yazmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi ona verilmiştir. Hız. Peygamber vefat ettiğinde, cenaze hizmetlerini, O'nun vasiyeti üzerine Hız. Ali (r.a.) yapmıştır. Hız. Peygamber'in vefatından sonra Medine'de ikamet edip dinî ilimlerle uğraşmayı, diğer görevlere tercih etmiştir. Kur'an ve hadis konusundaki derin ilminden dolayı hem Hız. Ebû Bekir'in (r.a.) hem de Hız. Ömer'in (r.a.) fikrine müracaat ettikleri bir sahâbi olmuştur.

Hız. Ali (r.a.), ilim, takva, samimiyet, fedakârlık, kahramanlık vb. pek çok yüksek ahlaki değere sahip olması bakımından İslam dünyasında ayrı bir yere sahiptir.²¹

Bilgi Kutusu

Aslan, en eski dönemlerden beri hemen bütün milletlerde olduğu gibi Araplar da kuvvet, cesaret, kahramanlık sembolü sayılmış ve bu sebeple Hız. Ali'ye (r.a.) savaşta ki cesaret ve kahramanlığından dolayı "Haydar-ı Kerrâr" (döne döne saldıran) ismi verilmiştir. Çünkü Hız. Ali'nin düşman askerlerinin arasına tıpkı ceylan sürüsüne dalan bir aslan gibi tek başına daldığı ve onun gibi döne döne saldırdığı bilinmektedir.

(DİA, "HAYDAR", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C.17, s.24.)

Yorumlayalım

"Haksızlık karşısında eğilmeyiniz. Zira hakkınızla beraber, şerefinize de kaybedersiniz."

Hız. Ali'nin bu özdeyiş i sizde neyi çağırıştırılmaktadır. Yorumlayınız.

Genç Bir Davetçi: Erkam b. Ebi'l-Erkam

İslam'a ilk giren gençlerden biri olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın (r.a.) Safa Tepesi'nin yanındaki evi, Hız. Peygamber ve diğer Müslümanlar için adeta bir karargah olmuştur. Erkam (r.a.) Hız. Peygamber'e sadakatle bağlanarak evini onun emrine verdi. Hız. Peygamber, İslam tarihinde "Daru'l-Erkâm" diye anılacak olan bu evi tebliğ faaliyeti için çok elverişli bularak, merkez haline getirmiştir. Hız. Peygamber, peygamberliğin ilk dönemlerinde insanları İslam'a bu evde davet etmiş, onlara ibadetleri burada öğretilmiştir. Müslümanlar, müşriklerin şerrinden korunmak için de bu evde gizlenmişlerdir.²²

Görsel 2.5: Daru'l-Erkam, İslam'ın ilk yıllarında, Müslümanların karargahı olmuştur (temsili resim).

Henüz 17-18 yaşındaki bir gencin, Kâbe'nin hemen yanı başındaki evini İslam davetine açabilmesi, onun ne denli cesur ve fedakar bir genç olduğunu da göstermektedir.

21 bk. M. Yaşar Kandemir, "Ali", TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 375-378.

22 Ahmet Önkâl, "Erkam b. Ebül-Erkam", TDV İslam Ansiklopedisi, C 11, s. 305.

Dârü-l Erkam, Müslümanlar kırk kişi oluncaya kadar tam bir sığınak olmuştu. “Şimdi sen emrolunduğunu açıkça tebliğ et. Müşriklerden yüz çevir.”²³ ayetiyle Müslümanlar için gizli davet dönemi bitip açıktan tebliğ dönemi başlamıştır. Bu ayetten sonra Müslümanlar Erkam’ın (r.a.) evinden ayrılarak hicrete kadar Mekke’de İslam’ı yaymaya çalışmışlardır.

Toplum yararına çalışan Hılful Fudul’da da mazlumların hakkını arayan Erkam (r.a.) açıktan davet döneminde insanlara İslam’ı öğretmeye tüm gayretiyle devam etmiştir.

Erkam (r.a.), Bedir, Uhud ve diğer savaşlara katılmış ve büyük fedakarlıklar göstermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v) zaman zaman onu, zekât toplamakla vazifelendirmiştir.

Geçimini, ziraat ve ticaretle temin eden Erkam (r.a.), dürüst ve takva sahibi bir davetçi olarak toplumda her zaman değer görmüştür.²⁴

Genç Bir Öğretmen: Mus’ab b. Umeyr

Mekke’nin en zengin ve asil ailesine mensup olan Mus’ab (r.a.), refah ve bolluk içinde yetişmiş, kılık kıyafeti, nezaketi ile herkesin beğenisini kazanmıştır. Son derece zeki ve akıllı aynı zamanda güzel ve açık konuşmasıyla da herkesin gıpta ettiği bir gençti. Mus’ab’ın (r.a.) erişemediği herhangi bir dünya nimeti yoktu. Ancak manevi bir boşluk, ruhi bir bunalım içerisindeydi. Neticede Erkam’ın (r.a.) evinde bulunan Hz. Peygamber’in yanına geldi ve Müslüman oldu.²⁵

Düşünelim-Konuşalım

Genç bir öğretmen olsaydınız, öğrencilerinizle nasıl bir iletişim kurardınız?

Ailesi onu İslam’dan vazgeçirmek için her çareye başvurmuştu. Ama Mus’ab (r.a.), ailesini de servetini de terk edip Habeşistan’a hicret etti. I. Akabe Biatı’nda Medineliler, kendilerine İslamiyet’i öğretecek bir öğretmen isteyince, Hz. Peygamber onu bu göreve tayin etti. Medine’de birçok kişi İslam’a onun çabasıyla girdi ve birçoğu İslam’ı ondan öğrendi.²⁶

Hicrete kadar Medine’de insanları büyük bir özveriyle İslam’a davet eden Mus’ab b. Umeyr (r.a.), mütevaziliği, sabrı ve anlayışıyla gönüllerde taht kurmuş, pek çok sahabe-nin İslam’la şereflenmesine vesile olmuştur.

Mus’ab b. Umeyr (r.a.), iyi bir öğretmen olmanın yanı sıra savaşlarda sancaktarlık yaparak büyük kahramanlıklar göstermiş ve Uhud Savaşı’nda şehit düşmüş genç bir sahabiydi. Zengin bir ailenin çocuğu olarak varlık içerisinde dünyaya gelen Mus’ab (r.a.), Uhud’da şehit düştüğünde üzerindeki şal ile başını örttüklerinde ayakları, ayakları örtüldüğündeyse başı açık kalmıştır. Nihayet Hz. Peygamber’in emriyle şal ile başı örtülmüş, ayaklarına da ot konulmuştur.²⁷

23 Hicr suresi, 94. ayet.

24 bk. İbnu’l-Esîr, Usdu’l-Ğâbe fi Ma’rifeti’s-Sahâbe, C 1, s. 74-75.

25 bk. İbn Sa’d, et-Tabakat, C 3, s. 116.

26 M. Asım Köksal, İslam Tarihi (Mekke), s. 236.

27 bk. Adem Apak, “Uhud Şehidi Genç Sahâbe Mus’ab b. Umeyr”, s. 2.

Genç Bir Komutan: Üsâme b. Zeyd

Üsâme b. Zeyd (r.a.), Hz. Peygamber'in evlatlığı ve azadlısı olan Zeyd b. Harise'nin (r.a.) oğludur. Hz. Peygamber, Üsâme'yi (r.a.) küçüklüğünden beri çok sever, bir dizine onu, diğer dizine de Hz. Hasan'ı (r.a.) oturtur ve "Allah'ım, ben bunları seviyorum, sen de sev!" diye dua ederdi.²⁸

Hz. Peygamber, yaşının küçüklüğünden dolayı Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) Uhud Gazvesi'ne katılmasına izin vermeyince Üsâme (r.a.) çok üzülmüştür. Hendek savaşı öncesinde boyunu biraz daha uzun göstermeye çalışarak Hz. Peygamber'e gelmiş, Hz. Peygamber de onun bu kararlılığı karşısında savaşa katılmasına izin vermiştir.

Düşünelim-Konuşalım

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) genç yaşta komutan olarak seçilmesinde etkili olan faktörler sizce nelerdir?

komutanlığına atamıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.), burada İslam'ın öngördüğü yönetim anlayışında sınıf ve yaş farkının değil, ehliyet ve liyakatin asıl olduğunu fiilî olarak göstermiştir. Bu tutum ayrıca toplumun hangi kesimden olursa olsun gençlere fırsatlar tanınması ve onların yetiştirilmesine katkı sağlanması açısından oldukça önemlidir.²⁹

Genç Bir Yönetici: Muaz b. Cebel

Muaz b. Cebel gerek kendi kabilesi arasında gerekse Medine'de İslam dininin yayılmasında etkin bir şekilde yer aldı. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden itibaren sürekli O'nun yanında olmaya gayret gösteren Muaz (r.a.), Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması dışındaki bütün askeri seferlere katıldı. Bu iki savaşa katılamamasının sebebi ise onun Mekke'nin fethinin ardından Hz. Peygamber tarafından Mekke'ye emir ve Kur'an öğretmeni olarak tayin edilmesidir. Hz. Peygamber, genç bir yetenek olan Muaz b. Cebel'i (r.a.) hicretin 9. yılında zekât memuru ve kadılık göreviyle Güney Arabistan'a göndermiştir.³⁰

Muaz b. Cebel (r.a.), Hz. Peygamber'in vefatına kadar Yemen'deki kadılık görevine devam etti. Bu sürenin sonuna doğru Yemen'de peygamberlik iddiasında bulunan ve bölge halkından pek çok kişiyi etrafında toplayan Esved el Ansî'nin etkisiz hale getirilmesi ve bölgede Müslümanların yeniden hakimiyet kurmasında etkin bir görev almıştır.

Muaz b. Cebel (r.a.) ilme düşkünlüğü ve Hz. Peygamber'e bağlılığıyla meşhur olmuş bir

28 Buhârî, "Fezailü's-Sahâbe, 18.

29 bk. Mehmet Salih Arı, "Üsâme b. Zeyd", TDV İslam Ansiklopedisi, C 42, s. 362.

30 M. Yaşar Kandemir, "Muaz b. Cebel", TDV İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 338-339.

Bilgi Kutusu

Hiz. Muhammed (s.a.v.), Muaz b. Cebel (r.a.)'e görevi esnasında kendisine bir mesele arz edildiğinde nasıl hüküm vereceğini sordu. Muaz (r.a.) ise cevaben ilk önce Allah'ın kitabını esas alacağını, onda konuyla ilgili olarak herhangi bir hüküm bulamazsa Hiz. Peygamber'in sünnetine müracaat edeceğini, bu iki temel kaynakta bulamazsa da kendi içtihadına göre hüküm vereceğini bildirdi. Hiz. Peygamber onun verdiği cevabı olumlu karşılamış ve memnuniyetini ifade etmiştir. Bu görüşmeden sonra Hiz. Peygamber kendisine bazı tavsiyelerde bulunarak Yemen'deki görevine uğurlamıştır.

(bk. Tirmizî, Ahkm, 3.)

sahabidir. Muaz b. Cebel (r.a.), devamlı Hiz. Peygamber'in yanında bulunmaya zen göstermiş, özellikle fikh konularda sorular sormak suretiyle kendisinden bilgi alma gayreti içerisinde olmuştur. Hiz. Peygamber de Muaz'ın (r.a.) şahsına duyduğu muhabbeti sk sık ifade etmiştir.

badete, özellikle namaza düşkünlüğüyle bilinen Muaz (r.a.), aynı zamanda namazlarında uzun sureler okumasıyla tanınmıştır. Muaz b. Cebel'in (r.a.) "Oğlum! Namaza durduğunda dünyaya veda etmek üzere olduğunu ve oraya bir daha dönmeyeceğini düşün", "nsanlarla az, Rabb'inle çok konuş. Belki o zaman kalbin Rabb'ini görür." sözleri onun namaza verdiği ehemmiyeti açık bir şekilde ortaya koyar.

Muaz b. Cebel (r.a.), âlim sahabilerdendir. Yaşadığı dönemde Kur'an-ı Kerim'i baştan sonra ezbere bilenlerdendir. Hiz. Peygamber, kendisinden Kur'an-ı Kerim ğrenilebi-

lecek kişilerden biri olarak Muaz'ı (r.a.) zikretmiştir. Muaz (r.a.) dinî konulardaki bilgi ve birikimi sayesinde fetva verebilecek dereceye ulaşmıştır. Gerek Hiz. Peygamber döneminde gerekse ondan sonraki dönemlerde, insanlara Kur'an'ı ve dinî meseleleri öğretmek amacıyla muallim olarak görevlendirilmiştir. Hiz. Ömer (r.a.) halifeliği döneminde de fikh konularda Muaz b. Cebel 'e (r.a.) sk sık başvurmuştur.³¹

Genç Bir lim: Hiz. işe (r.a.)

Hiz. Peygamberin eşi Hiz. işe (r.a.), dinî ilimleri bizzat Hiz. Peygamber'den öğrenmişti. Hiz. Peygamber ile aynı evi paylaştığı için, onun ilminden gece gündüz istifade etmiştir. Hiz. Peygamber'in ders ve sohbetlerini dinlemiş, kavrayamadığı veya merak ettiği her meseleyi de Hiz. Peygamber'e sorup öğrenmiştir.

Görsel 2.6: Hiz. işe (r.a) genç alimlerden biriydi.

Hiz. işe (r.a.), Hiz. Peygamber'den aldığı bilgi sayesinde İslam esaslarının en seçkin öğreticilerden biri olmuştur. Sünneti nakledip onu açıklamakla kalmamış; aynı zamanda onun doğru anlaşılması konusunda yoğun bir çaba ortaya koymuştur. Kuvvetli hafızası sayesinde Hiz. Peygamber'in hadis ve sünnetinin, daha sonraki nesillere ulaştırılmasında üstün çaba göstermiştir. Rivayet ettiği toplam 2210 hadisle, en çok hadis aktaran yedi âlim sahabeden biri olmuştur.³²

31 bk. Adem Apak, "Fakih, Muallim ve Komutan Sahâbe: Muaz b. Cebel", s. 3.

32 bk. Mustafa Fayda, "işe", TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 201-205.

Bilgi Kutusu

Âlim: Allah'ın (c.c.) kitabı başta olmak üzere Hz. Peygamber'in hadislerini ve sünnetini bilen, diğer İslami ilimlerden gerektiği şekilde haberdar olup ileri seviyede bilgi birikimine ulaşan kimse.

(Dini Terimler Sözlüğü, s.15.)

Hiz. Aişe (r.a.), sadece hadis nakilcisi değil, aynı zamanda müfessir, fakih ve hatip idi. Arap tarihi, ensab (soy ilmi), şiir ve tıp alanlarında derin bilgi sahibiydi.

Hiz. Peygamber'in sevgili eşi Hiz. Aişe (r.a.), zekası, engin deneyimi ile toplumda her kesimin kendisine danıştığı, irşad ve tavsiyelerine kulak verdiği bir sahabyıdı. Hatta O, sık sık ziyaret edilen, kendisine hürmet edilen bilge bir gençti. Kapısı, toplumun

her kesiminden insana açıktı. O'nun evi; ilim, irfan, irşad ve danışma merkezi gibi her gün girip çıkanlarla dolup taşmaktaydı. Bu mütevazı ev, kadın erkek, büyük küçük birçok kimsenin huzuruna gelip kendisini dinlediği, varsa soru sorup cevabını aldığı bir ilim ocağı oldu. Onun bu faaliyetleri sayesinde Medine, İslam ilimlerinin temellerinin atıldığı bir şehir olmuştur. Hiz. Aişe (r.a.) hadis ve fıkıh sahalarında Medine ekolünün oluşmasına kaynaklık etmiştir. Gerek Medine'de gerekse her yıl hac için gittiği Mekke'de kendisine sorulan sorulara cevap verdiği gibi muhtelif şehir ve bölgelerden mektuplarla gelen soruları da cevapsız bırakmamıştır.³³

Genç Bir Anne: Hiz. Fatıma

Hiz. Fatıma (r.a.) tebliğ sürecini birebir yaşayarak tecrübe etmiş, Mekke Dönemi'nin acımasız sosyal ortamını bizzat yaşamıştır. Küçük bir kız çocuğu olmasına rağmen, Hiz. Peygamber'e yönelen müşrik sataşmalarının karşısında fiili ve sözü ile korkusuzca kendisini siper etmiştir. Her zaman Hiz. Peygamber'in yanı başında bulunan Hiz. Fatıma (r.a.), Uhud Savaşı'na da katılarak gazilere yiyecek ve su taşımış, yaralıları tedavi etmiştir.³⁴

Hiz. Fatıma (r.a.), dürüst ve güvenilir bir şahsiyetti. Hiz. Peygamber, onun hakkında: *"Cennetlik olan kadınların en faziletlisi şu dört kişidir: İmran'ın kızı Meryem, Huveylid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fatıma, Muzahim'in kızı (Firavun'un hanımı) Asiye."*³⁵ şeklinde buyurarak Hiz. Fatıma'nın (r.a.) yüce bir ahlak üzere olduğunu vurgulamıştır.

Hiz. Peygamber'in sade ve mütevazı hayat şartları, Hiz. Fatıma (r.a.) ve Hiz. Ali'nin (r.a.) haneleri için de geçerliydi. Onlar ihtiyaçlarından fazlasına tamah etmez, hep ihtiyaç sahiplerinin yardımlarına koşarlardı.

Hiz. Fatıma (r.a.), Hiz. Peygamber'in neslini devam ettiren tek evladıdır. Hiz. Fatıma (r.a.)

Görsel 2.7: Fatıma'nın (r.a.) eğitim yöntemleri arasında en dikkat çekici olanı, çocuklara küçük yaşlardan itibaren Allah sevgisini aşlamak, onlara namaz ve orucu öğretmek ve ibadete önem vermelerini sağlamaktır.

33 bk. Abdullah Kahraman, "Müminlerin Bilge Annesi ve Fakih Kadınların Öncüsü: Hiz. Aişe (r.a.)", s. 4.

34 bk. M. Yaşar Kandemir, "Fâtıma", TDV İslam Ansiklopedisi, C 12, s.223.

35 Ahmet b. Hanbel, Müsned, C 4, 409.

ile Hz. Ali'nin (r.a.) evliliklerinden Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a) dünyaya gelmiştir. Genç yaşta anne olan Hz. Fatıma (r.a.), çocuklarını İslam ahlakıyla örnek bir şahsiyet olarak yetiştirmiştir. Nitekim Hz. Hasan(r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a) örnek şahsiyetleriyle İslam dünyasının parlayan yıldızları olmuşlardır.

Örnek bir anne olan Fatıma (r.a.) çocukları üzerinde hassasiyetle titreyen, onları en güzel şekilde yetiştirmeye gayret eden biridir. O, çocuklarıyla ilişkilerinde sevgi, adalet, dürüstlük ve fedakârlığı dikkate almıştır. Çocuklarına şefkatle yaklaşmış ve onlara her konuda destek olmuştur. Babasından sevgi ve destekle beslenen Fatıma (r.a.) çocuklarına da aynı şekilde yaklaşmıştır. Hz. Fatıma (r.a.) çocuklarıyla oyun oynar, onlarla arkadaşlık yapar ve hakkı tavsiye ederdi. O, çocuklarıyla olan ilişkilerinde adaletle davranır ve çocukları arasında da ayırım yapmazdı.³⁶

Görsel 2.8: Hz. Fatıma (r.a.) çocuklarla güzel bir iletişim kurmuş ve onları İslam ahlakıyla yetiştirmiştir (temsili görsel).

Sorumluluk Sahibi Bir Genç: Esmâ binti Ebî Bekir

Hz. Esmâ (r.a.), Hz. Peygamber'in sadık dostu Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kızı, müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'nin kız kardeşidir.

O, İslam'ın ilk dönemlerinde Müslüman olmuş, son nefesine kadar da İslam'a hizmet etmiştir. Pek çok kez Hz. Peygamber'in övgüsüne de mazhar olan Esmâ binti Ebî Bekir (r.a.), Asr-ı Saâdet'in örnek kadınlardan biri olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.), insanları İslam'a davet ettiği dönemde, çağrısına yetişkinlerden ilk kulak verenlerden biri de Hz. Ebû Bekir'dir (r.a.). Onunla birlikte ailesi de İslam'ı kabul etmiş, sonrasında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) en büyük yardımcısı ve destekçisi olmuşlardır.

Düşünelim-Konuşalım

Sorumluluklar, insanı olgunlaştırmada nasıl bir etkiye sahiptir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

36 bk. Gülgen Uyar, "Babasının Sırrı Fatıma Hazretleri", s. 4.

Hız. Ebû Bekir (r.a.) ailesinin en küçüğünden en büyüğüne kadar Hız. Muhammed'e (s.a.v.) inancı ve bağılığı hep farklı olmuştur. Babası İslam'ı kabul ettiğinde yaşı henüz küçük olan Esmâ (r.a.), Peygamber sevgisini babasından öğrenmiştir. Hicret emri verildiğinde, İslam uğruna hiçbir fedakârlıktan çekinmeyip göç eden babasına yardım etmiştir.

Esmâ (r.a.), yaşamını, inanan bir kadına yakışır şekilde geçirmiş; olaylara karşı gösterdiği sabır ve metanetiyle Müslümanlara örnek olmuştur.

Esmâ (r.a.), İslam'ı öyle özümsemiş; Hız. Peygamber'e öyle büyük bir inançla bağlanmıştı ki çektiği acılar ve meşakkatler onu yıpratmak yerine daha da güçlü kılmıştır.³⁷

Habeş Kralının Huzurunda Bir Genç: Cafer b. Ebi Talib

Bilgi Kutusu

Müşriklerin baskı ve işkencelerinden bunalan Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra geride sadece Hız. Ali'yle (r.a.) birlikte Hız. Peygamber ve Hız. Ebû Bekir'in (r.a.) ailesinden birkaç kişi kalmıştı. En sonunda Cenab-ı Hak, Peygamberine de hicret etmesini emredince Hız. Ebû Bekir'i (r.a.) yanına alarak o da yola koyulmuştu. İki dost, Sevr mağarasına gittiler. Mağarada kaldıkları üç gün boyunca Hız. Ebû Bekir'in (r.a.) oğlu Abdullah, Mekke'de olup bitenleri onlara haber veriyor, kızı Esmâ ise her gece yemek getiriyordu. Sevr mağarasından ayrılıp Medine'ye doğru yola çıkacakları gece Esmâ Validemiz yine yol azıklarını getirmiş, ancak azık torbasını bağlayacak ip bulamamıştı. Bunun üzerine belindeki kuşağını çözüp ikiye böldükten sonra biriyle azık torbasını, diğeriyle de su tulumunun ağzını bağladı. Onun bu halini gören Hız. Peygamber:

"Sana cennette iki kuşak vardır" buyurdu. Bundan böyle Esmâ Validemiz ashâb arasında, "iki kuşak sahibi" anlamına gelen "Zatü'n-Nitâkeyn" lakabıyla anılacaktı.

(İbnu Hacer el-Askalani, Seçkin Sahâbeler, s. 473-474.)

Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hız. Muhammed'in (s.a.v.) amcası Ebû Talib'in oğlu, Hız. Ali'nin (r.a.) de ağabeyidir. Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hız. Peygamber'e ilk iman edenler arasında yer almıştır. Mekke'li müşriklerin Müslümanlara yönelik eziyet ve işkenceleri artınca Hız. Cafer (r.a.), hanımı Esmâ bint Umeyyâ (r.a.) ile birlikte Habeşistan'a hicret eden ikinci kafileye katıldı. Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Hız. Peygamber tarafından bu kafileye başkan tayin edilmiştir. Kureyşliler, hicret eden Müslümanlara sığınma hakkı tanınmaması konusunda Habeşistan'a elçi gönderdikleri zaman, Habeş Kralı Necâşi'nin huzurunda Müslümanları, Cafer b. Ebi Talib (r.a.) temsil etmiştir. Bu sorgulamada büyük bir açıklık, cesaret ve maharetle İslam inançlarını ortaya koyup yurtlarını terk etme sebeplerini izah eden Cafer (r.a.), Kureyş temsilcilerinin eli boş dönmesini ve Necâşi'nin mülteci Müslümanları himaye etmesini sağlamıştır.

Cafer b. Ebi Talib (r.a.), Şam topraklarında Mute Savaşı'nda, Hız. Muhammed'in (s.a.v.) emriyle Rumlara karşı kanının son damlasına kadar savaşmış ve kırk yaşındayken şehit olmuştur.³⁸

Cafer b. Ebi Talib (r.a.) genç yaşta, uluslararası sahada göstermiş olduğu diplomatik başarısı, azmi, kararlılığı ve cesaretiyle sahabe toplumunun genç yıldızlarından biri olmuştur.³⁹

37 bk. Gülşen Gezel, "İki kuşak sahibi Esmâ binti Ebû Bekir", s. 4.

38 bk. Ahmet Önkâl, "Ca'fer b. Ebû Tâlip", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s.548-549.

39 bk. Ahmet Önkâl, "Ca'fer b. Ebû Tâlib", C 6, s.548-549.

Bilgi Kutusu

Mekkelilerin baskıları sonucu Habeşistan'a hicret ettiklerinde Cafer b. Ebû Talib'in (r.a.) Necaşi'ye hitaben söylediği şu sözler, bir genç olarak onun bilgi ve özgüvenini ortaya koymaktadır:

“Ey Kral! Biz putlara tapan, ölü eti yiyen, her türlü fuhşiyatı yapan, akraba ilişkilerini koparan, komşuya kötü davranan cahili bir toplum idik. Bizden güçlü olan, zayıf olanı ezerdi. İşte Allah bize içimizden nesebini, doğruluğunu, güvenilirliğini ve iffetini bildiğimiz bir Rasûl gönderinceye kadar bu haldeydik. Oysa gönderilen bu Rasûl, bizi, Allah'ı birlemeye, O'na kulluk etmeye, O'ndan gayrı babalarımızın taptığı taş ve putları terk etmeye çağırdı. Bize doğru sözlülüğü, emaneti yerine getirmeyi, akrabalarla ilişkileri devam ettirmeyi, iyi komşuluğu, haramlardan ve kan dökmekten el çekmeyi emretti ve bizi fuhşiyattan, yalan sözle şahitlikten, yetim malı yemekten, iffetli hanımlara iftira etmekten menetti. Bize yalnızca bir Allah'a kulluk etmemizi ve O'na hiçbir şeyi şirk koşturmayı, namazı, zekatı ve orucu emretti.” Daha başka İslam'ın emirlerini saydıktan sonra devamla “biz de onu derhal tasdik ettik, O'na inandık ve Allah'tan getirdiğine uyduk. Yalnızca Allah'a kulluk ettik ve O'na hiçbir şeyi ortak koşturmadık. O'nun bize haram kıldığını haram, helal kıldığını da helal kıldık...”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 3, s.263, h.no:1740)

5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: ÂL-İ İMRÂN SURESİ 159.AYET

“Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.”

Kaba ve katı kalpli bir kimse, başka bazı erdemlere sahip olsa da muhataplarında nefret uyandırır. İnsanlar böyle bir kimseyi dinlemek istemezler veya onun arkadaşlığına katlanamazlar. İslam gibi evrensel bir mesaj getiren, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan⁴⁰ ve yüce bir ahlak üzere bulunduğu bildirilen⁴¹ bir Peygamberin bu kötü vasıfları taşıması düşünülemez. Şüphesiz bu ayet Hz. Peygamber'in büyüklüğünü, yüksek ahlakını ve yüreğinin katı olmadığını, aksine şefkat ve merhametle dolu olduğunu gösterir. O, Uhud Savaşı'nda emrine muhalefet ederek İslam ordusunun geriye çekilmesine sebep olanlara ve Müslümanları yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiş bulunanlara merhametle muamele etmiştir. Eğer onlara karşı katı davransaydı ve onları sert bir şekilde cezalandırırsaydı, çevresindekiler dağılıp giderlerdi.

İslam'ın eğitim metotlarından biri de affetmektir. Yerine göre af, cezadan daha etkili olur. Bu sebeple Allah (c.c.) Âl-i İmrân suresi'nin 152. ayetinde müminlerin Uhud Savaşı'ndaki hatalarını affettiğini ilân etmiş, burada da Hz. Peygamber'e onları affetmesini, Allah (c.c.) tarafından bağışlanmaları için dua etmesini emretmiştir. Hz. Peygamber'in sahabe-ye karşı yumuşak ve merhametli davranması sahabe üzerinde büyük bir etki göstermiştir. Nitekim Uhud Savaşı'ndaki hataları affedilen sahabeler bir daha böyle bir hata yapma-

40 Enbiyâ suresi, 107. ayet.

41 Kalem suresi, 4. ayet.

maya gayret göstermiş ve girdiği bütün savaşlarda Hz. Peygamber'in ve kumandanlarının emirlerine titizlikle uyarak zaferler kazanmışlardır. Hz. Peygamber'in Müslümanlara karşı bu şekilde merhametli davranması neticesinde birçok kimsenin Müslüman olduğu da rivayet edilmiştir. Yüce Allah ayrıca Hz. Peygamber'den bir konuda karar vermeden önce onu arkadaşlarına danışmasını, onlarla tartışmasını ve **istişare** sonunda kararını verince artık Allah'a (c.c.) güvenerek uygulamaya geçmesini emretmektedir.

Yüce Allah Hz. Peygamber'i İslam'ı yaşamak üzere örnek bir insan olarak gönderdiği gibi arkadaşlarının da sonraki nesilleri yetiştirebilecek seviyede örnek bir toplum haline gelmelerini istemiş, bu sebeple Hz. Peygamber'e onları en güzel bir şekilde yetiştirmesini emretmiştir. Onların şahsiyetlerine değer vermesini, yönetimde onlarla istişare etmesini, onlara görev verip sorumluluk duygularının gelişmesi için çaba göstermesini, hatalarını bağışlamasını, günahlarının affı için dua etmesini emretmiştir. Böylece Müslümanların hem Hz. Peygamber'e hem de birbirlerine karşı sevgi ve saygıları daha da artarak birlik ve beraberlikleri sağlanmış, münafıkların istismar edebilecekleri kapılar kapatılmıştır.

Hz. Peygamber vahiy dışındaki meselelerde özellikle savaş konularında sahabe ile istişare eder, sonra karar verirdi. Bedir Savaşı'nda ordu için seçilecek karargâh ve savaş sonrasında alınan esirler hakkında verdiği kararı da arkadaşlarıyla yaptığı istişare sonunda vermiştir

Bilgi Kutusu

İstişare: Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurulmasıdır.

(Dini Terimler Sözlüğü, s.184.)

Hz. Peygamber kuşların bile sabahın erken saatlerinde yuvalarından ayrılarak akşamın karanlığına kadar Allah'ın (c.c.) kendileri için yarattığı rızıklarını aradıklarını hatırlatarak⁴² Allah'a (c.c.) gerçek anlamda tevekkül etmenin önemini anlatmak istemiştir. Devesini bağladıktan sonra mı yoksa onu salarak mı tevekkül etmiş olacağını soran bedevîye hitaben de "*Önce deveni bağla, sonra Allah'a tevekkül et*"⁴³ buyurarak İslam'ın tevekkül anlayışını somut örneklerle açıklamıştır.

Etkinlik Yapalım

Âl-i İmrân suresi 159. ayetini inceledikten sonra çıkardığınız mesajları aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

42 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 52.

43 Tirmizî, "Kıyamet", 60.

Ünitemizi Değerlendirelim

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü/sözcükleri yazınız.

1. Kur'an'da "Rablerine inanmış gençler" şeklinde söz edileninançlarını açıkça ifade ederek içinde buldukları toplumun sapkınlıklarına karşı çıkmış, öldürülmekten veya zorla din değiştirmekten kurtulmak için mağaraya sığınmışlardır.
2. Hz. Peygamber iktisadi ve hukuki konularda haksızlığın ve güvensizliğin yaygınlaşmasını önlemek amacıyla kurulan genç yaşta katılmıştır.
3. Hz. Peygamber hadislerinde faziletli gençleri methetmiştir. O, kıyamet gününde arşın gölgesi altında mutlu olacaklar arasında, gönlü Allah'a (c.c.) bağlı, severek Allah'a (c.c.) ibadet eden de zikretmiştir
4. Mekke müşriklerin baskıları sonucu Müslümanlarda bir grup Habeşistan'a hicret ettiklerinde kralın huzurunda konuşan, bir genç olarak bilgi ve özgüvenini ortaya koymuştur.
5. "Allah'ın (c.c.) rahmeti sayesinde sen onlara karşı davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi." (Âl-i İmrân Suresi - 159. Ayet)

B. Aşağıda numara ile verilen sahabelerin, harf ile belirtilen ve öne çıkan özelliklerini eşleştiriniz.

6	Mus'ab b. Umeyr	a	Genç bir davetçi
7	Muaz b. Cebel	b	Genç bir komutan
8	Hz. Fatıma	c	Genç bir öğretmen
9	Erkam b. Ebi'l-Erkam	d	Genç bir yönetici
10	Üsame b. Zeyd	e	Genç bir anne

C. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını boş bırakılan yerlere yazınız.

Hz. Peygamber gençlerin ilim alanında yetişmesine önem vermiş, vahiy katiplerini genellikle gençlerden seçmiştir. İslam'a davet mektuplarını gençlere yazdırmış, bazı gençleri o gün çok ihtiyaç duyulan yabancı dilleri öğrenmeye teşvik etmiştir.

11, 12 ve 13. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

11. Hz. Peygamber'in gençlere bu kadar önem vermesinin sebebi nedir?

12. Genç yaşta alınan eğitimin insana ne gibi faydaları olur?

13. İslam'ın tebliğ edildiği ilk yıllarda gençler, dinî, ilmî, askerî, idari, siyasi, sosyal alanlarda çok önemli görev ve sorumluluklar üstlenmişler ve önemli görevlerde bulunmuşlardır. İslam'ın ilk yıllarından itibaren gençlerin Hz. Peygambere itaat etmeleri ve hürmet göstermelerini, gençlere değer ve sorumluluk verilmesi açısından değerlendiriniz?

D. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

14. Hz. Peygamberin gençlik yıllarında katıldığı, haksızlığa uğrayan kişileri korumak amacı ile kurulan, derneğin/topluluğun adı nedir?

- A) Muallaka-i seb'a
- B) Hilfu'l-fudul
- C) Zül-mecaz
- D) Daru'l-Erkam
- E) Daru'n-Nedve

“Bir genç Hz. Peygamber gelerek: “Yâ Resûlullah!, bana zina yapmak için izin ver.” der. Orada bulunanlar gencin üzerine yürüyerek onu ayıplarlar ve men ederler. Onların aksine, Hz. Peygamber, “O genci bana getirin.” der. Hz. Peygamber önce genci dinler ve: ‘Bu zina fiilinin annene yapılmasını ister misin?’ diye sorar. Genç: “Asla (istemem)” diye cevap verir. Peygamberimiz: “(Başka) insanlar da anneleri için bunu istemezler” der. Daha sonra, “Kızın için kabul eder misin?”, “Kız kardeşin için.’, ‘Halan için.’, ‘Teyzen için bunu ister misin?’ diye sorar ve her defasında, ‘Hayır’ cevabını alınca, Hz. Peygamber de, ‘Diğer insanlar da buna razı olmazlar’ der. Sonra elini gencin üzerine koyup, ‘Yâ Rabbi bu gencin günahlarını affet, kalbini pak et, iffetini muhafaza et.” diye dua eder. Genç ondan sonra böyle hiçbir menfi eğilim göstermez, zinaya yaklaşmaz (Ahmed b. Hanbel, Müsned, C.5, s.256, 257.).

15. Yukarıdaki hadis metninden hangisi çıkarılamaz?

- A) Hz. Peygamber gençlerin hataları karşısında toleranslı davranmıştır.
- B) Hz. Peygamber kişilerin durumlarını göz önünde bulundurmuş ve onların anlayacağı bir dilde/tarzda konuşmuştur.
- C) Hz. Peygamber temel değerlerin öğretiminde empati yöntemini kullanmıştır.
- D) Hz. Peygamber gençlerle iletişimde açık bir dil kullanmıştır.
- E) Hz. Peygamber gençlerin hatalarını yüzlerine vurmuş ve onları toplumdan tecrit etmiştir.